

กล่องรองเท้า ก้าวเข้าไปสู่นักภาษาศาสตร์

โดย วีระพงศ์ มีสถาน

วิชาภาษาศาสตร์ หรือ Linguistics นี้ เพิ่งจะมีในสังคมไทยราว 40 ปีที่แล้วมา ซึ่งแต่เดิมนั้น เราชาวไทย เรียนรู้ภาษา (ไทย) จากการท่องจำและยึดถือตามหลักที่ครูอาจารย์ให้ท่อง และกำหนดให้เชื่อถือตามนั้น หาไม่ก็จะสอบตกหรือไม่ได้คะแนน

นักสอนศาสนาเอาหลักการทางภาษาศาสตร์มาเป็นแนวทางในการศึกษาภาษาที่สอง หรือภาษาชนเผ่าอื่นๆ ที่ตนไม่รู้จั๊กมาก่อน เพื่อที่จะได้รู้และเข้าใจภาษานั้นๆ แล้วบอกสอนพันธกิจแห่งพระเจ้าด้วยภาษาของชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของภาษา และหลักการนี้ได้แพร่เข้ามาสู่สังคมไทยในกาลต่อมา

แนวทางหนึ่งของวิธีการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ คือผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจตำแหน่งต่างๆ ของลิ้นและปาก ซึ่งเป็นเรื่องปกติสามัญอยู่แล้ว แต่เราเองไม่ได้ถูกคิดพิจารณาอย่างเป็นระบบ เพราะเราเลียนแบบมาจากคนแวดล้อม มีพ่อแม่ เป็นต้น แต่วิชาภาษาศาสตร์จะสอนให้ผู้เรียน คิดอย่างละเอียดเกี่ยวกับเสียง (ที่ออกจากปาก) และการเปล่งเสียง เช่น คนไทยออกเสียง /ป/ กับ /พ/ อย่างสะดวกปาก แต่ชาวต่างชาติที่ไม่คุ้นเคย จะฟังเป็นเสียงเดียวกัน วิชาภาษาศาสตร์สามารถบอกความต่างของทั้งสองเสียงนี้ได้ว่า การออกเสียง /ป/ และ /พ/ นั้น ทำตำแหน่งลิ้นและปากเหมือนกัน เพียงแต่เสียง /พ/ มีลมพ่นออกมาด้วย

ถ้าฟังเพียงเสียงอย่างเดียว ถ้าไม่มีความหมายก็จะไม่นับว่าเป็นภาษา ดังนั้น ภาษา จึงคือ “เสียงที่มีความหมาย” นักภาษาศาสตร์ในยุคแรกๆ เมื่อครั้งที่ยังไม่มีระบบคอมพิวเตอร์ จึงต้องหาวิธีการเก็บค่าเพื่อมาวิเคราะห์หรืออย่างเป็นระบบ สิ่งที่ทำได้ง่ายและไม่ต้องซื้อหาให้ยุ่งยาก นั่นก็คือกล่องรองเท้า

กล่องรองเท้า มีความสำคัญกับนักศึกษาที่เรียนวิชาภาษาศาสตร์เป็นอย่างมาก เพราะเป็นกล่องที่ไม่เล็กไม่ใหญ่จนเกินไป ภายในบรรจุบัตรหรือกระดาษที่วางจนเต็มกล่อง ในจำนวนนี้จะมีกระดาษแข็งซึ่งมีขนาดเท่ากับบัตรธรรมดาที่บรรจุในกล่อง แต่ที่พิเศษคือมีแท็บหรือโหนดตรงสันด้านบน เพื่อเป็นที่เขียนหน่วยเสียง คล้ายกับการทำบัตรห้องสมุดในอดีต เช่น เขียนคำที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ ก ค ง จ ช เป็นต้น ผู้ศึกษาจะบันทึกคำต่างๆ ไว้ในบัตร พร้อมกับเขียนตัวอย่างคำ ประโยค และความหมายกำกับไว้ด้วย แล้วสอดซ้อนหลังบัตรหน่วยเสียงที่เกิดคำ

กล่องรองเท้า แม้จะเป็นของด้อยราคาแต่กลับมีคุณค่าต่อนักศึกษาวิชาภาษาศาสตร์เป็นอย่างมาก

ในปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านคอมพิวเตอร์เจริญรุดหน้าก้าวไกล นักเทคโนโลยีสารสนเทศและนักภาษาศาสตร์ได้ร่วมกันผลิตโปรแกรมสำหรับเก็บค่าและเรียงค่าเพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์เหมือนกับสมัยอดีตที่มีการใช้กล่องรองเท้าเป็นที่บรรจุบัตรคำ เพื่อเป็นเกียรติประวัติแห่งการเรียนรู้ทางด้านภาษาศาสตร์ จึงมีการตั้งชื่อโปรแกรมนี้ว่า Shoebox

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท (ปัจจุบัน คือ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย) มหาวิทยาลัยมหิดล กำเนิดขึ้นจากแนวความคิดที่จะศึกษาวิจัยเรื่องภาษาและวัฒนธรรมของผู้คนซึ่งมีภาษาหลากหลาย และได้เปิดสอนสาขาวิชาภาษาศาสตร์ในระดับปริญญาโทเป็นแห่งแรกของเมืองไทย

อาจารย์และนักวิจัยของสถาบันฯ ในยุคแรกๆ ล้วนแต่มีประสบการณ์ร่วมกันในเรื่องของการใช้กล่องรองเท้าเป็นอุปกรณ์สำหรับศึกษาภาษา กล่องรองเท้า จึงมิใช่แค่เพียงอดีตเคยบรรจุรองเท้า แต่เป็นกล่องที่ได้นำพานักศึกษาให้ไปสู่การเป็นนักภาษาศาสตร์อย่างเต็มภาคภูมิ.

ข้อมูลจำเพาะ

ขนาดของกล่อง

กว้าง 20 ซม. ยาว 30 ซม. สูง 15 ซม. (ขึ้นอยู่กับขนาด ชนิด ยี่ห้อ ประเภท และประเทศ)

ภายในบรรจุบัตรคำ

ภาพวัตถุจริง

